



VALTIONEUVOSTO  
STATSRÅDET

# Viharikosten torjunta Suomessa

Tilannekuva ja  
toimenpiteet



Valtioneuvoston  
yhdenvertaisuushanke  
Statsrådets  
likabehandlingsprojekt

# Viharikosten torjunta Suomessa

## Tilannekuva ja toimenpiteet

**Julkaisujen jakelu**

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston  
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-  
arkivet Valto

[julkaisut.valtioneuvosto.fi](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi)

Valtioneuvoston kanslia

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for your own personal use.  
Commercial use is prohibited.

ISBN PDF 978-952-287-994-3

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

## Viharikosten torjunta Suomessa Tilannekuva ja toimenpiteet

**Julkaisija** Valtioneuvoston kanslia

**Yhteisötekijä** Valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonanto, poikkihallinnollinen hankeryhmä  
**Kieli** suomi

**Sivumäärä** 30

### Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan viharikosten ja vihapuheen torjuntaa Suomessa. Raportti on laadittu osana valtioneuvoston toimenpideohjelmaa rasismien torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, ja kytkeytyy Suomen saamien kansainvälisten ihmisoikeussuosituksen seurantaan. Raportin tavoitteena on muodostaa tilannekuva viharikosten ja vihapuheen vastaisesta työstä, tunnistaa keskeiset toimijat ja käytössä olevat toimintamallit sekä arvioida työn kehittämistarpeita.

Selvitys perustuu lainsäädäntöä koskevien analyysien tarkasteluun, viranomaisille, kunnille ja järjestöille suunnattuun kyselyyn sekä katsaukseen viimeaikaisesta viharikollisuutta ja vihapuhetta koskevasta tutkimustiedosta.

Raportin havainnot osoittavat, että vaikka Suomen lainsäädäntö tarjoaa vahvan perustan viharikosten torjunnalle, käytännön toimeenpanossa, viranomaisten osaamisessa, koordinaatiossa ja uhrien oikeussuojassa on puutteita. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus on ollut kasvussa viime vuosina, ja aliraportointi on edelleen haaste. Kansainväliset ihmisoikeusvalvontaelimet ovat kiinnittäneet aiheeseen paljon huomiota.

Raportissa esitetään kehittämissuhteita, jotka koskevat muun muassa ihmisoikeusrakenteiden vahvistamista, viharikosten tunnistamisen ja tiedonkeruun kehittämistä sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön ja koordinaation tiivistämistä.

**Asiasanat** viharikokset, vihapuhe, häirintä, syrjintä, ihmisoikeudet

**ISBN PDF** 978-952-287-994-3

**Hankenumero** VNK031:00/2023

**Julkaisun osoite** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-994-3>

## Bekämpning av hatbrott i Finland Lägesbild och åtgärder

**Utgivare** Statsrådets kansli

**Utarbetad av** Statsrådets meddelande om likabehandling, förvaltningsövergripande projektgrupp  
**Språk** finska

**Sidantal** 30

### Referat

I denna rapport granskas bekämpningen av hatbrott och hatprat i Finland. Rapporten har utarbetats som en del av statsrådets handlingsprogram för att bekämpa rasism och främja likabehandling och den anknuter till uppföljningen av Finlands internationella människorättsrekommendationer. Syftet med rapporten är att skapa en lägesbild av arbetet mot hatbrott och hatprat, att identifiera centrala aktörer och de verksamhetsmodeller som används samt bedöma behoven att utveckla arbetet.

Utredningen baserar sig på en granskning av analyser av lagstiftningen, en enkät som riktats till myndigheter, kommuner och organisationer samt en översikt över den senaste forskningen om hatbrott och hatprat.

Rapportens observationer visar att trots att Finlands lagstiftning erbjuder en stark grund för bekämpning av hatbrott finns det brister i det praktiska genomförandet, myndigheternas kompetens, samordning och offrens rättsskydd. Hatbrott som kommit till polisens kännedom har ökat under de senaste åren, och underrapportering är fortfarande en utmaning. Internationella övervakningsorgan för mänskliga rättigheter har fäst stor uppmärksamhet vid frågan.

I rapporten presenteras utvecklingsförslag som gäller bland annat stärkande av människorättsstrukturerna, utveckling av identifieringen av hatbrott och insamlingen av information samt intensifiering av samarbetet och samordningen mellan olika aktörer.

**Nyckelord** hatbrott, hatprat, trakasserier, diskriminering, mänskliga rättigheter

**ISBN PDF** 978-952-287-994-3

**Projektnummer** VNK031:00/2023

**URN-adress** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-994-3>

## Combating Hate Crime in Finland Current State and Measures

---

**Publisher** Prime Minister's Office

---

**Group author** Government Equality Statement, Cross-Sectoral Project Group

**Language** Finnish

**Pages**

30

---

### Abstract

This report examines the prevention of hate crime and hate speech in Finland. The report was drawn up as part of the Government's action plan for combating racism and promoting equality and is linked to the follow-up work on human rights recommendations issued to Finland by international monitoring bodies. The aim of the report is to provide a picture of the current state of work to combat hate crime and hate speech, identify key actors and existing operating models and assess needs for development.

The report is based on legislative analyses, a survey addressed to authorities, municipalities and organisations and an overview of recent research data on hate crime and hate speech.

The findings of the report show that although Finnish legislation provides a strong basis for preventing hate crime, there are shortcomings in the practical implementation of legislation, the competence of the authorities, coordination and the legal protection of victims. The number of hate crimes recorded by the police has increased in recent years, but underreporting remains a challenge. The issue has attracted a lot of attention from international human rights monitoring bodies.

The report presents proposals for development that aim to strengthen human rights structures, improve practices for identifying and collecting data on hate crimes and promote closer cooperation and coordination between various actors.

**Keywords** hate crimes, hate speech, harassment, discrimination, human rights

---

**ISBN PDF** 978-952-287-994-3

**Project number** VNK031:00/2023

---

**URN address** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-994-3>

---

# Sisältö

<b>1</b>	<b>Johdanto</b> .....	<b>7</b>
<b>2</b>	<b>Selvityksen rakenne ja tiedonkeruu</b> .....	<b>8</b>
<b>3</b>	<b>Viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvät lainsäädäntö ja rakenteet</b> .....	<b>9</b>
3.1	Vihapuhe verkossa .....	10
3.2	Ennaltaehkäisevän työn mahdollisuudet lainsäädännössä .....	10
3.3	Kansalliset rakenteet ihmisoikeuksien turvaamiseksi .....	11
3.4	Suomen saamat ihmisoikeussuositukset .....	12
<b>4</b>	<b>Viharikosten ja vihapuheen vastainen työ hallinnon eri tasoilla</b> .....	<b>15</b>
4.1	Viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön liittyvät toimet, strategiat, toimintasuunnitelmat ja työkalut.....	16
4.2	Koulutukset .....	18
4.3	Haasteet liittyen viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön.....	19
4.4	Vastaajien näkemyksiä viharikollisuuden vastaisen työn tehostamiseksi.....	21
<b>5</b>	<b>Viharikollisuuden ja vihapuheen ilmenemisestä tutkimusten valossa (eri ryhmien kokemuksia)</b> .....	<b>24</b>
5.1	Viharikostilanteen kehitys.....	24
<b>6</b>	<b>Johtopäätökset ja kehittämissuhteita</b> .....	<b>27</b>
<b>7</b>	<b>Lähdeluettelo</b> .....	<b>29</b>
	<b>Liite 1: Vihapuheen ja viharikollisuuden parissa työskenteleville viranomaisille, järjestöille ja suurimmille kunnille lähetetyn kyselyn kysymykset</b> .....	<b>30</b>

# 1 Johdanto

Vihapuheen ja viharikosten määrä on lisääntynyt viime vuosina nopeasti, kuten Poliisiammattikorkeakoulun tutkimukset osoittavat. Lisäksi Suomi on saanut myös useilta kansainvälisiltä ihmisoikeussopimuksilta valvoilta toimielimiltä suosituksia tehostaa toimia viharikollisuuden torjumiseksi.

Petteri Orpon hallitus laati kesällä 2023 tiedonannon tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta, jossa hallitus sitoutui käsittelemään vuosittain kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamia ratkaisuja, päätelmiä ja suosituksia sekä päättämään niihin liittyvistä toimenpiteistä. Hallituksen ensimmäisessä syksyllä 2024 pidetyssä ihmisoikeussuosituksenkäsittelyssä linjattiin, että hallitus selvittää viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä osana valtioneuvoston toimenpideohjelmalla rasmin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (2024–2027).<sup>1</sup>

Hallituksen toimeksiannon mukaisesti tässä valtioneuvoston yhdenvertaisuushankkeen puitteissa tehdyssä kartoituksessa on selvitetty, millaista viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä Suomessa tehdään, ketkä sitä tekevät ja mitkä ovat viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn aukkopaikat sekä miten Suomen saamiin ihmisoikeussuosituksiin on tartuttu. Tämä raportti tuo esiin selvityksen keskeiset havainnot sekä eri toimijoiden tekemiä kehittämissuhteita viharikollisuuden vastaisen työn vahvistamiseksi Suomessa.

---

1 <https://valtioneuvosto.fi/uutta-vauhtia-yhdenvertaisuuteen-suomessa#/>

## 2 Selvityksen rakenne ja tiedonkeruu

Viharikollisuuden vastaisia toimia on edellisen kerran selvitetty osana oikeusministeriön koordinoimaa EU-rahoitteista Against hate -hanketta vuonna 2018. Silloisessa oikeusministeriön laatimassa selvityksessä viharikollisuuden vastaisia toimia tarkasteltiin pääosin samojen kysymysten valossa kuin tässä raportissa.

Tällä kertaa kartoituksen rakennetta ja sisältöjä muokattiin vastaamaan YK:n puitteissa laadittujen ihmisoikeusindikaattorien sisältöalueita<sup>2</sup>. Siksi tarkastelun kohteeksi valikoituivat lainsäädännölliset ja rakenteelliset toimet, eri hallinnonalojen politiikkatoimet sekä eri väestöryhmien kokemukset viharikoksista ja niihin puuttumisesta Suomessa. Lisäksi huomiota kiinnitetään YK:n suositusten mukaisesti valtion toimiin kunnioittaa, suojella ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista kartoituksen sisältöalueilla eli siihen, miten viharikoksia ylipäätään tunnistetaan, miten oikeussuoja uhrien kohdalla toteutuu ja millaisia ennaltaehkäiseviä toimia eri hallinnonaloilla on toteutettu.

Selvityksen tiedonkeruu perustui oikeudellisten lähteiden ja lainsäädäntökehitystä koskevien raporttien läpikäymiseen, aiheen parissa työskenteleville viranomaisille, järjestöille ja suurimmille kunnille lähetettyyn kyselyyn sekä tiiviiseen tutkimuskatsaukseen viimeaikaisista viharikollisuutta koskevista tutkimuksista ja selvityksistä.

---

2 [Human\\_rights\\_indicators\\_en.pdf](#)

### 3 Viharikoksiin ja vihapuheeseen liittyvät lainsäädäntö ja rakenteet

Ensimmäinen YK:n ihmisoikeusindikaattorimalliin perustuva tapa arvioida Suomen saamien ihmisoikeussuosittelujen toimeenpanoa on tarkastella lainsäädännön ja rakenteiden kehittymistä viharikosten torjunnan näkökulmasta. Viharikosten ja vihapuheen torjuntaa tukevat rikoslain sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain ohella lukuisat säännökset eri hallinnonaloilla<sup>3</sup>.

Viharikos voi kohdistua yksilöön tai ihmisryhmään. Yksilöön kohdistuvassa viharikoksessa viha kohdistuu henkilöön hänen edustamansa ryhmän vuoksi, esimerkiksi pahoinpitely tummaihoista henkilöä kohtaan rasisista syistä. Tällaisessa tapauksessa rangaistusta voidaan ankaroida, koska rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan koventamisperusteena on rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon, vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoleen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikutuksesta. (Katso Illman 2019).

Vaikka Suomen lainsäädäntö tarjoaa vahvan perustan viharikosten torjunnalle, sen on täytettävä myös kansainväliset ja EU:n asettamat velvoitteet. Näiden vaatimusten noudattaminen edellyttää jatkuvaa kehittämistä, sillä osa sääntelystä ei vielä vastaa EU-oikeuden sisältöä. On kuitenkin huomattava, että kansainvälisissä ihmisoikeussuosituksissa painopiste ei ole yksittäisissä lainsäädäntömuutoksissa, vaan laajemmissa toimissa, kuten viranomaisten osaamisen vahvistamisessa ja oikeus-suojakeinojen toimivuudessa.

Suomi on edelleen rikkomusmenettelyssä liittynyt puitepäätökseen rasismien ja muukalaisvihan torjumisesta (Council Framework Decision 2008/913/JHA), koska kiihottamista kansanryhmää vastaan koskeva säännös ei täytä kaikkia sen vaatimuksia. Oikeusministeriön tilaamassa selvityksessä (Katso Melander 2024) ehdotetaan, että kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevassa säännöksessä mainittaisiin yhtenä tunnusmerkkinä väkivaltaan tai vihaan yllyttäminen. Tällaiset teot ovat olleet aiemminkin rangaistavia, mutta sääntely tältä osin selkiytyisi. Selvityksessä ehdotetaan

---

3 Ks. mm. hallintolaki (434/2003), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) sekä työturvallisuuslaki (738/2002).

myös, että yksilöön kohdistuvat teot olisivat jatkossa rangaistavia kiihottamisena kansanryhmää vastaan, kun ne tällä hetkellä ovat kunnianloukkauksena rangaistavia. Lisäksi säännöksessä käytetty ilmaisu ”panetella tai solvata” ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla ”halventaa”. Muutokset eivät käytännössä laajentaisi rangaistavan käyttäytymisen alaa, mutta säännös olisi aiempaa selkeämpi. Säännös täyttäisi myös sen taustalla olevat kansainväliset velvoitteet.

### 3.1 Vihapuhe verkossa

Vihapuheella tarkoitetaan viestintää, jossa uhataan, panetellaan tai solvataan jokin ryhmä esimerkiksi rodun, etnisen alkuperän, uskonnon, vakaumuksen, seksuaalisen suuntautumisen tai vammaisuuden perusteella. Se voi sisältää väkivaltaan kehottamista tai sen oikeuttamista, mutta ilmenee usein myös loukkaavana ja vihamielisenä ilmaisuna ilman suoraa väkivaltakannustusta. Suomen rikoslaki ei tunne käsitettä vihapuhe, mutta kiihottaminen kansanryhmää vastaan on keskeinen vihapuhekriminalisointi. (Katso Illman 2019).

Nykyiset vastuut ja velvoitteet laittoman sisällön poistamisessa perustuvat EU:n digipalvelusäädökseen (DSA, asetus (EU) 2022/2065), joka on suoraan sovellettava oikeutta Suomessa. Säädestä on sovellettu 17.2.2024 alkaen, ja sen valvonnasta vastaavat Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, tietosuojavaltuutettu sekä kuluttajasiames. DSA edellyttää, että sisällönjakopalvelut ja verkkoalustat tarjoavat käyttäjille selkeän ja helppokäyttöisen ilmoitusmenettelyn sekä reagoivat viipymättä poistamalla tai estämällä pääsyn laittomaan sisältöön heti, kun tieto siitä on saatu.

### 3.2 Ennaltaehkäisevän työn mahdollisuudet lainsäädännössä

Ennaltaehkäisevä työ vihapuheen torjumiseksi edellyttää toimivaa lainsäädäntöä ja sen aktiivista soveltamista. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) ja laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (jatkossa *tasa-arvolaki*, 609/1986) ovat keskeisiä välineitä ilmiön tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaan häirintää on käytös, joka liittyy syrjintäperusteeseen ja luo henkilöä kohtaan uhkaavan, vihamielisen tai nöyryyttävän ilmapiirin. Tämä määritelmä on merkittävä vihapuheen kontekstissa, sillä se mahdollistaa puuttumisen tilanteisiin, joissa viestintä ei täytä rikoslain tunnusmerkistöä, mutta loukkaa yhdenvertaisuutta ja turvallisuutta.

Tasa-arvolain 7 § puolestaan kieltää seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän, joka voi ilmetä myös vihapuheen muodossa, ja turvaa sukupuolten tasa-arvon kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Molemmat lait sisältävät edistämisvelvoitteen, joka velvoittaa viranomaisia, työnantajia ja koulutuksen järjestäjiä laatimaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Näiden suunnitelmien tarkoituksena on tunnistaa syrjinnän ja vihapuheen riskit, edistää yhdenvertaisuutta ja luoda turvallinen toimintaympäristö. Suunnitelmat eivät ole pelkkä hallinnollinen velvoite, vaan ne tarjoavat konkreettisen työkalun ennaltaehkäisevään työhön: niiden avulla voidaan systemaattisesti arvioida toimintatapoja, lisätä tietoisuutta ja varmistaa, että vihapuheeseen puututaan johdonmukaisesti. Suunnitteluvollisuus vastaa myös perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan veloitetta turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä YK:n sopimusvalvontaelinten suositusten mukaista valtion velvollisuutta edistää ihmisoikeuksia aktiivisesti.

Ihmisoikeussuositukset, joita käsitellään tarkemmin luvussa 3.4., korostavat juuri tätä ennakoivaa lähestymistapaa: vihapuheen torjunta ei voi perustua pelkästään rikosoikeudellisiin keinoihin, vaan vaatii rakenteellisia toimia, jotka vahvistavat yhdenvertaisuutta ja ehkäisevät syrjintää jo ennen sen ilmenemistä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia koskevat velvoitteet ja niiden toteuttaminen ovat siten keskeinen osa vihapuheen torjunnan strategiaa ja yhteiskunnallista vastuuta.

### 3.3 Kansalliset rakenteet ihmisoikeuksien turvaamiseksi

Suomessa ihmisoikeuksien edistäminen ja viharikosten torjunta eivät perustu pelkästään yksittäisiin toimiin, vaan järjestelmälliseen yhteistyöhön ja rakenteisiin. Tätä työtä koordinoivat useat toimijat, joista yksi keskeinen toimija on valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkosto, joka kokoaa yhteen ministeriöt, ylimmät laillisuusvalvojat ja Ihmisoikeuskeskuksen. Verkosto on laatinut tähän mennessä neljä kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa, jotka sisältävät konkreettisia toimenpiteitä ihmisoikeushaasteiden ratkaisemiseksi, myös vihapuheen ja viharikosten torjuntaan liittyen. Perus- ja ihmisoikeuspolitiikan tueksi on kehitetty indikaattorit ([www.perusoikeusseuranta.fi](http://www.perusoikeusseuranta.fi)), jotka vahvistavat tietoon perustuvaa seuranta- ja arviointia. Lisäksi valtioneuvosto laatii erillisiä rasmin vastaisia toimenpideohjelmia, jotka vahvistavat hallinnon kykyä ehkäistä syrjintää ja puuttua rasmiin.

Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio – Ihmisoikeuskeskus, sen ihmisoikeusvaltuuskunta ja eduskunnan oikeusasiamies – toimii riippumattomana asiantuntijana ja valvontamekanismina. Ihmisoikeusrakennetta täydentävät yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetut sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta, jotka valvovat syrjinnän kieltä, antavat asiantuntijanäkemyksiä ja käsittelevät syrjintää koskevia asioita.

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, ja sen velvollisuutena on raportoida säännöllisesti niiden toimeenpanosta. Tätä työtä koordinoi ulkoministeriö, joka vastaa Suomen kansainvälisestä ihmisoikeusraportoinnista YK:n ja Euroopan neuvoston sopimusvalvontaelimille. Suomi on saanut näissä arvioinneissa runsaasti suosituksia vihapuheen ja viharikosten torjumiseksi, ja teemat ovat olleet keskeisiä YK:n sopimusvalvontaelimien sekä UPR-menettelyn<sup>4</sup> suosituksissa. Myös Euroopan rasmin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) on korostanut kiireellisiä toimia vihapuheen kitkemiseksi ja syrjinnän vähentämiseksi.

### 3.4 Suomen saamat ihmisoikeussuosituks

Ulkoministeriö on koonnut verkkosivuilleen<sup>5</sup> Suomen saamia ihmisoikeussuosituksia, jotka koskevat vihapuhetta ja viharikoksia. Suositukset on koottu erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) sekä Euroopan neuvoston sopimusvalvontaelimiltä.

Suosituks

Ensimmäinen teema, vihapuheen ja viharikosten torjunta, tuo esiin rakenteellisia ongelmia. Suosituksissa korostetaan tarvetta parantaa oikeusjärjestelmän reaktiivisuutta näihin rikoksiin ja lisätä valistustoimia, jotka edistävät ihmisoikeuksia ja moninaisuuden kunnioittamista. Tämä osoittaa, että ihmisoikeusrakenteet eivät tällä hetkellä kykene riittävästi puuttumaan viharikoksiin ja ehkäisemään niitä

---

4 Yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR) on YK:n ihmisoikeusneuvoston yhteydessä oleva valtioiden välisen vertaistarkastelun mekanismi. Sen avulla neuvosto tarkastelee säännöllisesti kaikkien YK:n jäsenvaltioiden ihmisoikeusveloitteiden ja -sitoumusten toteutumista.

5 Suomen saamia viharikollisuutta ja vihapuhetta koskevia ihmisoikeussuosituksia voi hakea ulkoministeriön verkkosivuilta laittamalla hakutietoihin asiasanoiksi vihapuhe ja viharikokset: <https://um.fi/suomelle-annetut-ihmisoikeussuosituks?valitut=lka-kw261.lka-kw262>.

tehokkaasti. Suositusten mukaan erityisen huolestuttavaa on vihapuheen yleisyys etnisiin vähemmistöihin, saamelaisiin, romaneihin, muslimeihin sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuen. Myös verkossa esiintyvä vihapuhe ja viharikokset ovat lisääntyneet, ja niiden ehkäisemiseen tarvitaan tehokkaampia toimia.

Toinen teema liittyy viranomaisten koulutukseen ja tietoisuuden lisäämiseen. Suosituksissa painotetaan, että lainvalvontaviranomaisten, tuomareiden, syyttäjien sekä muiden viranomaisten kouluttaminen ihmisoikeuksiin, syrjintään ja viharikoksiin liittyen on riittämätöntä. Etnisen profiloinnin ja vihapuheen torjuminen vaativat tehokkaampaa koulutusta ja tietoisuuden lisäämistä ihmisoikeusvelvoitteiden ja -periaatteiden osalta. Koulutus on olennaista varmistettaessa, että ihmisoikeusrakenteet pystyvät vastaamaan esiin nouseviin ongelmiin.

Kolmas teema käsittelee oikeussuojakeinojen puutteellisuutta ja pääsyä oikeuksiin. Monet suositukset tuovat esille tarpeen parantaa ihmisten mahdollisuuksia saada oikeussuojaa, erityisesti syrjintätapauksissa. Viharikoksiin liittyen suositellaan vahvempia keinoja varmistaa, että rikokset tutkitaan perusteellisesti, rikoksenteelijät asetetaan syytteeseen ja uhreille tarjotaan tehokkaita oikeuskeinoja. Tämä viittaa siihen, että vaikka oikeudelliset rakenteet ovat olemassa, niiden toimivuudessa on puutteita.

Viimeisimpänä lokakuussa 2025 Suomi on saanut vihapuhetta ja viharikoksia koskevia suosituksia Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaiselta komissiolta (ECRI), joka on Euroopan neuvoston riippumaton asiantuntijaelin. ECRI seuraa rasismin, syrjinnän ja suvaitsemattomuuden vastaista toimintaa jäsenvaltioissa ja antaa suosituksia niiden parantamiseksi.

Raportissa todetaan (katso ECRI 2025), että vihapuhe eri vähemmistöjä kohtaan on Suomessa lisääntynyt ja saavuttanut kriittisen tason, myös verkossa ja poliittisessa keskustelussa. ECRI kehottaa Suomea ryhtymään kiireellisiin toimiin vihapuheen torjumiseksi, mukaan lukien vihapuhe, jota levittävät julkisuuden henkilöt. Komissio suosittelee erityisesti, että perustetaan laaja-alainen työryhmä, jossa ovat mukana viranomaiset, yhdenvertaisuuselimet, kansalaisjärjestöt, tutkijat ja mahdollisuuksien mukaan media. Työryhmän tulisi laatia yksityiskohtainen ohjelma konkreettisista ja mitattavista toimista vihapuheen vähentämiseksi, tarvittaessa myös lainsäädäntöä tarkistamalla. Lisäksi ECRI painottaa, että ohjelman valmistelussa tulisi hyödyntää sen yleistä suositusta nro 15 vihapuheen torjumisesta sekä Euroopan neuvoston ministerikomitean suositusta CM/Rec(2022)16.

Raportti nostaa esiin myös viharikosten käsittelyyn liittyviä puutteita. Vaikka viharikosten määrä on kasvanut, poliisi ei aina tunnista tai kirjaa rikoksia viharikoksiksi, ja syyttäjät eivät aina huomioi vihamotiivia. ECRI suosittelee, että viranomaiset parantavat rikosoikeusjärjestelmän tehokkuutta viharikosten käsittelyssä muun muassa kehittämällä yhtenäisiä ohjeita viharikosten tunnistamiseen ja kirjaamiseen, päivittämällä tietojärjestelmiä ja varmistamalla, että kerätään anonymisoitua ja eriteltyä dataa viharikosten koko elinkaaresta – rikosilmoituksesta tuomioon asti.

ECRI edellyttää, että Suomi raportoii kahden vuoden kuluessa, miten se on toteuttanut nämä suositukset.

Suomi on saanut vuonna 2025 suosituksia myös liittyen kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevaan puiteyleissopimukseen, joka velvoittaa sopimusvaltiot edistämään yhdenvertaisuutta ja ehkäisemään syrjintää kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Tämän veloitteen pohjalta Ministerikomitean päätöslauselma CM/ResCMN(2025)6 korostaa Suomen vastuuta torjua vihapuhetta ja vahvistaa vähemmistöjen suojaa. Viranomaisia kehoitetaan pidättäytymään vihapuheesta kaikissa tilanteissa ja tuomitsemaan välittömästi poliittisten johtajien vihapuhe. Samalla tulee edistää kulttuurienvälistä vuoropuhelua sekä suvaitsevaisuuden ja keskinäisen kunnioituksen ilmapiiriä väestön keskuudessa.

Lisäksi suosituksissa painotetaan etnisen profiloinnin tosiasiallista kieltoa ja poliisin sekä yksityisen turvahenkilöstön koulutusta aiheesta. Koulutuksen merkitys korostuu myös laajemmin: oppimateriaalien tulee heijastaa Suomen etnistä ja kielellistä monimuotoisuutta ilman stereotypioita, ja opettajille on tarjottava järjestelmällistä ihmisoikeuskoulutusta, joka kattaa vähemmistöjen oikeudet. Näillä toimilla pyritään luomaan nollatoleranssi vihapuheelle, vahvistamaan poliittista vastuuta sen torjunnassa sekä vähentämään ennakkoluuloja ja syrjintää koulutuksen avulla. (Katso CM/ResCMN(2025)6).

## 4 Viharikosten ja vihapuheen vastainen työ hallinnon eri tasoilla

Toinen YK:n ihmisoikeusindikaattorimalliin perustuva tapa arvioida Suomen saamien ihmisoikeussuosittelujen toimeenpanoa on tarkastella viranomaisten toimia viharikollisuuden torjuntaan liittyen. Tämän arvioimiseksi laadittiin kartoitus, joka lähetettiin sähköpostitse aiheen parissa työskenteleville viranomaisille, järjestöille ja suurimmille kunnille vuoden 2025 kesän ja syksyn aikana. Kartoitukseen sai vastata soveltuvin osin vapaamuotoisesti, ja vastaajille annettiin kahden viikon vastausaika. Kysymyksiin sai vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi ja vastaajille annettiin myös mahdollisuus vastata kysymyksiin muussa muodossa (puhelimitse tai kasvokkain). Vastaajia pyydettiin toimittamaan liitteenä mahdolliset toimintaohjelmat ja muu aineisto. Eri toimijoille lähetetyt kysymykset löytyvät tämän raportin lopusta.

Kartoituksen kysymykset mukailivat teemoja, jotka nousevat esiin Suomen saamissa vihapuhetta ja viharikoksia koskevissa suosituksissa. Suositukset voidaan jakaa kolmeen pääteemaan: vihapuheen ja viharikosten torjunta, viranomaisten koulutus sekä oikeussuojakeinojen puutteellisuus ja pääsy oikeuksiin. Vastaajia pyydettiin esimerkiksi kuvailemaan keskeisiä haasteita ja tehostuskeinoja viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä. Lopuksi vastaajilta tiedusteltiin heidän perehtyneisyyttään Suomen saamiin viharikollisuutta ja vihapuhetta koskeviin ihmisoikeussuosituksiin.

Tässä luvussa esitellään kartoituksen vastaukset peilaten niitä Suomen saamiin suosituksiin. Ensinnäkin esitellään vastaajien keskeisimmät toimet viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä, minkä jälkeen käsitellään koulutusta ja sen tarvetta. Koulutus on yksi Suomen saamien suosittelujen pääteemoista. Lopuksi käydään läpi vastaajien esiin tuomat haasteet ja ehdotetut tehostuskeinot.

## 4.1 Viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön liittyvät toimet, strategiat, toimintasuunnitelmat ja työkalut

Kyselyyn vastanneet tahot ovat kehittäneet monipuolisia strategioita ja toimintamalleja viharikosten ja vihapuheen ehkäisemiseksi. Monilla on käytössään yhdenvertaisuussuunnitelma sekä turvallisemman tilan periaatteet, johon viharikosten ja vihapuheen vastainen työ kytkeytyy. Myös syrjimättömyyteen sitoutuminen on monelle keskeistä. Työ on usein poikkihallinnollista ja liittyy myös turvallisuuteen, koulutukseen ja viestintään. Viharikosten ja vihapuheen yleisyyttä ja kehitystä seurataan ja tutkimustyötä hyödynnetään monipuolisesti.

Tietoisuuden lisääminen ja tiedon jako viharikoksista ja vihapuheesta mainitaan yhtenä keskeisenä työkaluna viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä. Toimia tietoisuuden lisäämiseksi on esimerkiksi koulutus ja aiheesta viestiminen. Esimerkiksi Syyttäjälaitos pyrkii lisäämään syyttäjien tietoisuutta viharikoksista ja rangaistavasta vihapuheesta kouluttamalla syyttäjiä. Lisäksi Syyttäjälaitoksessa on sananvapausrikoksia koskeva kattava kirjallinen ohjeistus. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pyrkii resurssiensa mukaan kouluttamaan toimijoita vihapuheen ja viharikosten tunnistamisessa ja vaikuttamaan esimerkiksi oppilaitoksiin, työnantajiin, muihin viranomaisiin ja yksityisiin palveluntarjoajiin, jotta tietoon tullee häiritään puuttuttaisiin. Oikeusministeriöllä on käynnissä toimenpide, jossa lisätään uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten tietoisuutta syrjintään ja häiritään liittyvistä oikeussuojakeinoista. Oikeusministeriö myös ylläpitää yhdenvertaisuus.fi -sivustoa, joka sisältää osion erityisesti vihatekoihin tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyen, sekä aineistoja aiheeseen liittyen.

Kyselyyn vastanneet kansalaisjärjestöt ovat olleet mukana laatimassa vihapuheen vastaisia työkaluja sekä apukysymyksiä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi viranomaistaholle, koulutuksen järjestäjille sekä työnantajille. Kansalaisyhteiskunta-toimijoiden omaa osaamista tunnistaa vihatekoja ja puuttua niihin omassa työssään on vahvistettu osana Vertaisina vihaa vastaan -hanketta (2023–2024). Järjestöt ovat myös osallistuneet työryhmiin ja hankkeisiin, antaneet lausuntoja, kirjoittaneet artikkeleja ja tukeneet tutkimustyötä asiantuntijakommentaattoreina.

Monet kyselyyn vastanneet ovat olleet mukana laatimassa selvityksiä ja raportteja viharikoksista ja vihapuheesta. Esimerkiksi Pride-tapahtumaan kohdistuneita vihatekoja on selvitetty ja niiden pohjalta on laadittu raportti (katso Seta 2024). Eri vähemmistöjen kokemuksista laaditut selvitykset sivuavat myös vihapuhetta ja viharikoksia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on tuottanut selvityksen afrikkalais-taustaisten suomalaisten kokemasta syrjinnästä vuonna 2020.

Poliisin tietoon tullutta viharikollisuutta on seurattu Suomessa vuodesta 1997 lähtien vuosittain ja julkisen selvityksen tekee ja julkaisee Poliisiammattikorkeakoulu. Vuotta 2024 koskeva selvitys julkaistiin 10.11.2025. Poliisibarometri on sisäministeriön, yhteistyössä Poliisiammattikorkeakoulun ja Tilastokeskuksen kanssa, laatima tutkimus, jossa tutkitaan kansalaisten arvioita poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Poliisibarometrissä yhtenä teemana on myös viharikokset; kansalaisten arviot ilmiöstä sekä poliisin onnistuneisuus selvittää niitä. Uusin Poliisibarometri julkaistiin 29.8.2025 koskien vuotta 2024.

Poliisihallitus on laatinut ohjeen *Epäillyn viharikoksen tai sellaisia piirteitä sisältävän rikoksen tunnistaminen, tutkinta sekä kirjaaminen poliisitoiminnassa* (POL-2023-127636). Ohje on julkinen ja se tuli voimaan 1.12.2023. Ohjeen tarkoituksena on ohjata poliiseja valtakunnallisesti tunnistamaan viharikokset toiminnassaan sekä ohjata tutkinnassa niiden kirjausta poliisiasiain tietojärjestelmään. Poliisitoiminnan tueksi on myös laadittu vuonna 2022 *Poliisit ja romanit – yhdenvertaisuuden ja yhteistyön kysymyksiä* -julkaisu.

Etnisen profiloinnin kiellon noudattamista on viime vuosina pyritty vahvistamaan siten, että sisäministeriön poliisiosasto on ohjeistanut Poliisihallitusta ottamaan huomioon rotusyrjinnän vastaisen komitean yleissuosituksen nro 36 ja toimeenpanemaan siinä esitetyt suositukset koskien etnisen profiloinnin kieltoa turvallisuusviranomaisten toiminnassa.

Tutkimustietoa viharikoksista ja vihapuheesta hyödynnetään monipuolisesti kyselyyn vastanneiden kesken ja erityisesti Poliisiammattikorkeakoulun tuottamaa vuosittaista viharikosselvitystä seurataan. Myös muun muassa Euroopan unionin perusoikeusviraston *Being Muslim in the EU, Being Black in the EU* ja *LHBTIQ* -kyselytutkimuksia, Ihmisoikeuskeskuksen julkaisemaa selvitystä antisemitismistä sekä ETYJ:n demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto viharikosraporttia hyödynnetään. Myös Amnestyn tutkimusraportti *Suostumuskuultuuri 2025* ja Yhdessä Vihaa Vastaan -hankkeessa kehitetyt työkalut ja raportti koetaan hyödyllisiksi.

Oikeusministeriössä yksi toimenpide viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä on ollut hyvän keskustelukulttuurin koordinaatioverkoston asettaminen. Myös valtioneuvoston kanslian koordinoimassa syrjinnän seurantajärjestelmän puitteissa on kerätty tietoa viharikollisuudesta. Oikeusministeriö on vuodesta 2017 saakka koordinoinut useita vihapuheen ja viharikosten torjuntaan tähtääviä EU-rahoitteisia hankkeita. Hankkeissa on koulutettu eri alojen ammattilaisia ja pyritty lisäämään tietopohjaa ilmiöstä tilaamalla ja tekemällä selvityksiä eri teemoista, mm. viharikosten tekijöistä, viharikosten uhrien palvelutarpeista, restoratiivisesta oikeudesta ja viharikosten käsittelystä rikosprosessissa.

Kysely lähetettiin myös kuutoskaupungeille (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere, Oulu), ja vastanneet kaupungit ovat kehittäneet monipuolisia strategioita ja toimintamalleja viharikosten ja vihapuheen ehkäisemiseksi. Espoo on kehittänyt laajan kokonaisuuden, johon kuuluu mm. Espoo-tarina, kotouttamisohjelma, RADI-verkosto ja useita ohjeistuksia koulujen ja päiväkotien henkilöstölle. Turussa on käytössä selkeä toimintamalli vihapuheen kohtaamiseen verkossa sekä sosiaalisen median ohjeistus henkilöstölle. Oulussa rasminvastaisen toimenpideohjelman puitteissa on perustettu tukipiste rasmin uhreille. Vantaalla väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisaation ennaltaehkäisevän työn koulutushankkeet (RAD, RAD II) ja yhteistyö Kuntaliiton Väkivaltaa vastaan -hankkeen kanssa ovat olleet keskeisiä koulutuksen ja tunnistamisen kehittämässä. Helsingissä on laadittu vihapuheen tunnistamisen ja siihen puuttumisen toimintamalli lapsille ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille.

## 4.2 Koulutukset

Koulutuksiin osallistuminen vaihtelee eri toimijoiden välillä. Koettu koulutusten tarve on ilmeinen ja toteutuneet koulutukset koetaan hyödyllisiksi. Koulutukselle olisi tarvetta poikkihallinnollisesti ja erityisesti kolmannen sektorin toimijoiden näkökulmasta. Suomen saamissa ihmisoikeusosuutuksissa painotetaan, että lainvalvontaviranomaisten, tuomareiden, syyttäjien sekä muiden viranomaisten kouluttaminen ihmisoikeuksiin, syrjintään ja viharikoksiin on riittämätöntä. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet toivovat, että koulutusta viharikoksista ja vihapuheesta ja niiden vastaisesta työstä olisi enemmän. Osa vastaajista on itse toiminut kouluttajina viharikosten ja vihapuheen tunnistamisessa ja niihin puuttumisessa.

Osa koulutuksista, johon vastannet raportoivat osallistuneensa liittyvät erityisesti viharikoksiin ja vihapuheeseen, kun taas toisissa teemana on ennemminkin yhdenvertaisuus ylipäättänsä ja sen edistäminen.

Poliisilla on pakollinen verkkokoulutus *Yhdenvertaisuus ja asiakkaan kohtaaminen*, joka on suunnattu kaikille poliiseille ja poliisilaitoksilla sekä Poliisiammattikorkeakoulussa työskenteleville siviileille. Koulutuksen tavoitteena on laajentaa koulutettavien ymmärrystä yhdenvertaisuudesta, viharikollisuudesta ja vähemmistöistä sekä lisäksi poliisin arvoista ja eettisistä ohjeistuksista ja näiden asioiden soveltamisesta päivittäisessä työssä. Tavoitteena on, että kurssin jälkeen opiskelija muun muassa osaa tunnistaa viharikoksia ja niiden indikaattoreita. Poliisissa on myös koko poliisitoimintaa koskien toteutettu koulutus etnisen profiloinnin kiellosta yhdessä yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun henkilökunta on tuottanut koulutusta viharikoksien tunnistamisesta tuomareille ja syyttäjille syyskuussa 2025.

Syyttäjälaitos ja tuomioistuinlaitos kouluttavat vuosittain syyttäjiä ja tuomareita aihepiiriin liittyen. Syyttäjälaitoksessa kouluttautumisaktiivisuus on ollut hyvällä tasolla, ja syyttäjät ovat osallistuneet aktiivisesti myös Tuomioistuinviraston järjestämiin koulutuksiin aiheesta. Syyttäjälaitoksen alueelliset viharikostiimit järjestävät lisäksi itsenäisesti aiheeseen liittyvän syventävän seminaaripäivän kerran vuodessa, minkä lisäksi alueilla järjestetään pienempiä, kaikille avoimia tietoiskukoulutuksia myös sananvapauserikoksista. Tuomioistuinvirasto mainitsee vastauksessaan 22.9.2025 järjestetyn Viharikokset ilmiönä -koulutuksen, jonka kohderyhmänä olivat tuomioistuimet. Tuomioistuinvirasto on myös tarjonnut tuomioistuimille Help-verkkokurssia otsikolla *Hate crimes and hate speech*.

Espoo ja Turku ovat mukana kuutoskaupunkien koulutussarjassa "Ollaan yhdessä ihmisiksi". Turku osallistui myös Antirumors-koulutukseen osana Euroopan neuvoston koordinoimaa pilottiprojektia "Building an Inclusive Integration Approach in Finland" (2023–2025). Helsingissä järjestettiin koulutus temalla "Vihapuhe ja anti-rasismi", johon osallistui 330 henkilöä. Vantaalla RAD koulutushankkeet ovat olleet keskeisiä, kuten myös THL:n ja Kuntaliiton järjestämät koulutukset. Oulussa koulutuksia on järjestetty yhteistyössä mm. Ylen Hyvin sanottu -hankkeen kanssa. Lisäksi osana valtioneuvoston rasismia vastaan toimenpideohjelmalla Kuntaliitto koordinoi hanketta, jonka tavoitteena on tukea kuutoskaupunkien verkostoitumista ja osaaamista yhdenvertaisuusasioissa, sekä levitetään verkostoyhteistyössä tunnistettuja oppeja laajemmalle kuntakentälle.

### 4.3 Haasteet liittyen viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön

Vihapuheen ja viharikosten vastaiseen työhön liittyy mitä moninaisempia haasteita. Vastaajien kohtaamat haasteet liittyvät erityisesti resurssien puutteeseen, viharikosten tutkimuksen ja ilmoitusten vähyyteen sekä vihapuheen sijoittumiseen verkkoon.

Resurssien puute, sekä siitä johtuva priorisoinnin vaikeus, hankaloittaa viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä. Järjestöjen rahoitusleikkaukset uhkaavat kolmannen sektorin työtä entisestään. Esimerkiksi häirintää koskevien raporttien ja selvitysten laatimiseen on joillain järjestöillä jo nyt huonommat mahdollisuudet. Resurssien puutteen takia myöskään vihatarkkojen uhreiksi joutuneiden tukeminen rikosilmoituksen tekemisessä ja heidän ohjaamisensa muihin palveluihin ei ole aina mahdollista.

Vastausten mukaan vihapuheen ja viharikosten vastainen työ ei ole riittävän koor-  
dinoitua, vaan työtä leimaa hajanaisuus ja tietopohjan sirpaleisuus, eikä alan asian-  
tuntijoita ole tarpeeksi. Yksi keskeinen haaste on myös viharikosten koskevan  
tutkimuksen ja vihamotiivin tilastoinnin vähyys.

Viharikosten ja vihamotiivin tunnistamisessa poliisin toiminnassa on edelleen kehi-  
tettävää ja tiettyihin ryhmiin, esimerkiksi vammaisiin henkilöihin, kohdistuvasta  
viharikollisuudesta on olemassa hyvin vähän tutkittua tietoa. Ilmoituskynnys on  
monin paikoin korkea, ja oikeussuojakeinojen saavutettavuus koetaan puutteel-  
liseksi. Tätä ongelmaa myös ECRI:n raportti käsittelee. Syyttäjälaitoksen mukaan  
haasteena on vihan taustalla olevien mitä moninaisimpien tekijöiden tekeminen  
näkyväksi oikeudessa ja motivaatiotaustan näyttäminen toteen siinäkin tapauk-  
sessa, että asianosaiset eivät itse haluaisi, ymmärtäisi tai uskaltaisi tuoda sitä julki.  
Vihamotiivi tulisi tutkinnan ensi hetkestä alkaen tunnistaa ja huomioida. Syyttä-  
jälaitos painottaa vastauksessaan etenkin poliisien, mutta myös oikeudenhoidon  
muiden toimijoiden jonkinlaista ennakkollista ymmärrystä niistä seikoista, jotka indi-  
koivat viharikoksen käsillä oloa.

Ihmiset voivat myös joutua vihapuheen uhreiksi viranomaisten palveluprosesseissa  
tai läheisten ihmisten taholta, mikä tekee raportoinnista entistä haastavampaa.  
Jotkut vähemmistöt kokevat myös epäluottamusta poliisia kohtaan, mikä johtaa  
kynnykseen ilmoittaa viharikoksista. Kyselyn vastausten mukaan esimerkiksi trans-  
ihmisten parissa epäluottamus poliisia kohtaan ja pelko epäasiallisesta kohtelusta  
on merkittävä ilmoittamisen este. Järjestöjen on vaikea kannustaa raportoimaan  
vihateoista, jos viranomaisiin ei luoteta tilanteiden selvittämisessä tai raportoinnista  
ei seuraa mitään. Poliisilla on velvollisuus ohjata kaikki rikoksen uhrin tukipalveluihin,  
mutta tämä voisi yhden vastaajan mukaan toteutua paremmin. Yhdenvertaisuus-  
valtuutetun mukaan poliisin suorittamassa esitutkinnassa rikosten vaikuttimia ei  
välttämättä selvitetä riittävällä tavalla niin, että näyttö syyksi lukevaan tuomioon  
myös rikoksen vaikuttimien osalta olisi mahdollinen.

Verkossa tapahtuva vihapuhe mainitaan saaduissa kyselyvastauksissa sekä Suomen  
saamissa suosituksissa. Sisäministeriön mukaan tietoverkkojen ja teknologian kehit-  
tyminen on tehnyt viharikosten ja varsinkin vihapuheen tuottamisesta hyvin help-  
poa sekä samalla hankalasti torjuttavaa. Vihapuheen sijoittuminen sosiaalisen  
median kanaville nimimerkkien suojiin on Syyttäjälaitoksen näkökulmasta viha-  
puheen esitutkintaa koskeva haaste. Useimmat palvelimet sijaitsevat ulkomailla,  
joten tekijän selvittämiseksi joudutaan usein turvautumaan kansainvälisiin oikeus-  
apupyntöihin. Mikäli rikosepäily ei ole vastaanottajavaltion lainsäädännön perus-  
teella tarpeeksi vakava, ei pyydettyä tietoa saada.

Myös yhteiskunnan polarisoituminen ja ilmapiiri nostetaan esiin vastauksissa. Yhdessä vastauksessa mainitaan, että poliittinen retoriikka, jossa halvennetaan ja mitätöidään sateenkaari-ihmisiä ja kyseenalaistetaan oikeuksia, on tällä hetkellä merkittävä vihatekoja oikeuttava asia Suomessa. Suomen saamissa suosituksissa tuodaan myös esiin vihapuheen määrän kasvaminen, ja ECRI:n antamassa raportissa todetaan, että vihapuhe eri vähemmistöjä kohtaan – erityisesti etnisiin ryhmiin, sateenkaari-ihmisiin, romaneihin ja saamelaisiin kohdistuva vihapuhe – on Suomessa lisääntynyt ja saavuttanut kriittisen tason, myös verkossa ja poliittisessa keskustelussa.

#### **4.4 Vastaajien näkemyksiä viharikollisuuden vastaisen työn tehostamiseksi**

Vastaajien mukaan riittävä resursointi nähdään keskeisenä viharikollisuuden vastaisen työn tehostustapana monessa vastauksessa. Rahoitus on joidenkin vastaajien mukaan ollut liian hankeperusteista ja työn resursoinnin pitäisi sen sijaan mahdollistaa pitkäjänteinen työ.

Lainvalvontaviranomaisten, tuomareiden, syyttäjien sekä muiden viranomaisten ihmisoikeuksiin, syrjintään ja viharikoksiin liittyvän koulutuksen riittämättömyyttä painotetaan Suomen saamissa suosituksissa. Vastaajien mukaan tarvitaan enemmän koulutusta yli hallinnonalojen rajojen ja tietoisuuden kasvattamista. Lisäksi rikosoikeudenhoidon kaikkien toimijoiden kouluttamista tulee jatkaa ja osaamista ylläpitää aktiivisesti. Erityisesti poliisin koulutuksen ja osaamisen kehittäminen mainitaan tehostamiskeinona. Ihmisoikeus- ja demokratiakasvatukseen sekä yhdenvertaisuustyöhön tulisi panostaa kaikissa koulutuksen vaiheissa.

Koordinaation parantamista esitettiin kartoituksen vastauksissa. Osana oikeusministeriön koordinoimaa Osaavat -hanketta nousi esiin tarve kansalliselle koordinaatiomekanismille, joka varmistaisi viharikosten ja vihapuheen torjunnan, tukipalvelujen saavutettavuuden ja viranomaisten osaamisen. Myös ECRI suosittelee, että perustettaisiin laaja-alainen työryhmä, jossa mukana ovat viranomaiset, yhdenvertaisuuselimet, kansalaisjärjestöt, tutkijat ja mahdollisuuksien mukaan media.

Myös viharikosten tunnistaminen vaatii tehostusta. Suomen saamissa suosituksissa suositellaan vahvempia keinoja varmistaa, että rikokset tutkitaan perusteellisesti, rikoksenteelijät asetetaan syytteeseen ja uhreille tarjotaan tehokkaita oikeuskeinoja. Yhden vastaajan mukaan pitäisi panostaa tutkimukseen siitä, miksi vain osa ilmoitetuista viharikoksista johtaa tuomioon. Vastauksen mukaan tutkimustietoon

perustuvia kriminaali- ja sosiaalipoliittisia toimia rikosten ennalta ehkäisemiseksi tulisi suosia, mikä edellyttää, että viharikoksiin ja poliittiseen radikalisoitumiseen liittyvää tutkimusta tuotetaan ja rahoitetaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun ehdottama tehostamiskeino on epäiltyjen viharikosten keskittäminen aihepiiriä erityisesti tunteville ja koulutetuille poliiseille ja syyttäjille, mikä edistäisi tutkinnan ja syyteharkintaratkaisujen yhdenmukaisuutta. Esitutkintayhteistyöhön pitäisi tehostaa niin, että syyttäjä voisi jo esitutkinnassa ohjata poliisia selvittämään vihavaikuttimien toteen näyttämisen osalta keskeisiä seikkoja. Viharikosten syyteharkinnassa noudatettavista lähtökohdista tarvittaisiin myös valtakunnansyyttäjän vähintäänkin ohjeen tasoista keskitettyä ohjausta. ECRI suosittelee, että viranomaiset parantavat rikosoikeusjärjestelmän tehokkuutta viharikosten käsittelyssä muun muassa kehittämällä yhtenäisiä ohjeita viharikosten tunnistamiseen ja kirjaamiseen, päivittämällä tietojärjestelmiä ja varmistamalla, että kerätään anonymisointua ja eriteltyä dataa viharikosten koko elinkaaresta – ilmoituksesta tuomioon asti.

Oikeussuojan parantaminen tuodaan esiin monissa Suomen saamissa suosituksissa. Viharikoksen uhrien tukipalveluita esitutkinnassa ja syyteharkinnassa pitäisi yhdenvertaisuusvaltuutetun mielestä parantaa, jotta uhrien oikeuksien toteutuminen edistyisi ja poliisin ja syyttäjien toimien parempi kontrollointi jo rikosprosessin alkuvaiheessa mahdollistuisi. Poliisi tai syyttäjä voivat nykyiselläänkin esittää avustajan määräämistä väkivaltaisen viharikoksen uhrille jo esitutkintaa varten. Olisi perusteltua selvittää lakimuutosta, jolla epäillyn viha- tai syrjintärikoksen uhri olisi aina oikeutettu avustajaan jo esitutkinnassa. Yksi valtuutetun esittämä tehostuskeino on myös harkinnanvaraisen syyttämättäjäyttämisen pidättäytyväinen käyttö epäiltyjen viharikosten kohdalla.

Yhteistyötä järjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen sekä viranomaisten kanssa tulisi vastausten mukaan tiivistää. Myös luottamusta vähemmistöjen ja viranomaisten välillä pitäisi vahvistaa, jotta viharikosten uhrit raportoisivat enemmän. Viranomaisten, päättäjien ja terveydenhoidon ammattilaisten tietoisuutta tulisi lisätä viharikoksista ja vihapuheesta sekä siitä, miten niiden uhreja voisi parhaiten tukea. Panostuksia matalan kynnyksen järjestötoimijoiden työhön kuten rikosuhripäivystyksen tuottamiin tukipalveluihin ja exit-tyyppiseen toimintaan ehdotetaan mahdolliseksi tehostuskeinoksi. Julkisen vallan tulisi toteuttaa esteettömät tilat ja toimintatavat, ja kaikissa julkisen sektorin toiminnoissa (mukaan lukien viranomaispäätöksissä) tulisi myös olla tieto häirintäyhdyshenkilöstä ja menettelyohje mahdollisessa havaitussa viharikostapauksessa. Verkossa olevan vihapuheen kitkemiseksi alustojen palveluntarjoajilla tulisi sisäministeriön mukaan olla suurempi vastuu alustoilla käytävästä keskustelusta.

ECRI kehottaa suosituksissaan Suomea ryhtymään kiireellisiin toimiin vihapuheen torjumiseksi, mukaan lukien vihapuhe, jota levittävät julkisuuden henkilöt. Vihapuheen ja viharikosten vaikutukset suomalaiseen yhteiskuntaan pitäisi yhden vastaajan mielestä tunnistaa ja tunnustaa paremmin. Vihapuhe ja polarisoitunut keskustelukulttuuri voivat vahingollisimmillaan vaikuttaa radikalisoitumiseen, väestöryhmien välisiin suhteisiin ja yhteiskuntarauhaan ja tarjota kasvualustan viharikoksille, minkä vuoksi niihin on kiinnitettävä huomiota laaja-alaisesti. Yhteiskunnan olisi osoitettava vihapuheen ja viharikosten moitittavuutta vahvemmin myös poliittisella tasolla.

## 5 Viharikollisuuden ja vihapuheen ilmenemisestä tutkimusten valossa (eri ryhmien kokemuksia)

Kolmas YK:n ihmisoikeusindikaattorimalliin perustuva tapa arvioida Suomen saamien ihmisoikeussuositusten toimeenpanoa on tarkastella viharikostilanteen kehitystä eri ihmisryhmien kokemusten valossa. Tällöin kyseessä ei ole niinkään se, miten eri väestöryhmät tuntevat Suomen saamia ihmisoikeussuosituksia ja tai niiden perusteella tehtyä politiikkaa, vaan ennemminkin se, miten viharikostilanne on kehittynyt tai koetaan kehittyneen eri väestöryhmien osalta. Tämän arvioiminen edellyttää viharikoksia tarkastelevien tutkimusten tulosten arvioimista.

Viharikollisuuden seurannan kannalta keskeisiä tietolähteitä on Suomessa useita. Poliisiammattikorkeakoulun vuosittainen raportti Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa on julkaistu vuodesta 1998 ja se perustuu poliisin rikosilmoituksiin ja virallisiin tilastolähteisiin. Myös oikeusministeriö on seurannut viharikostilanteen kehitystä osana syrjinnän seurantajärjestelmää, jonka puitteissa on teetetty selvityksiä viharikollisuuteen liittyen sekä laadittu tutkimuskatsauksia syrjintätutkimusten keskeisistä tuloksista (Katso Syrjintä Suomessa 2020–2023).

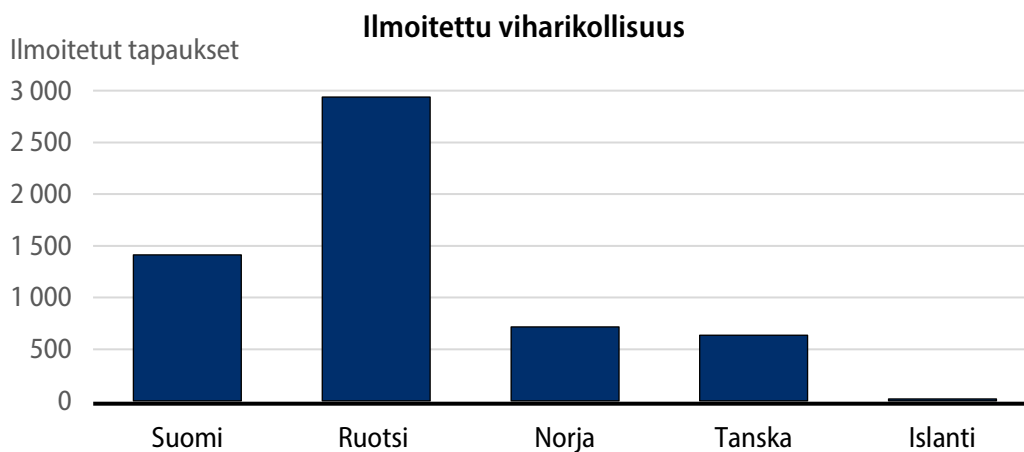
Kansainväliset organisaatiot kuten EU ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ tuottavat tutkimuksia ja selvityksiä viharikollisuuden kehityksestä. Esimerkiksi EU:n perusoikeusviraston kyselytutkimukset ovat tuottaneet tärkeää tietoa eri ryhmien kokemuksista Suomessa (Katso FRA 2023). ETYJ julkaisee vuosittain jäsenmaitaan koskevan viharikosraportin johon Suomen viranomaiset raportoivat Suomen tilanteesta. Myös kansalaisjärjestöjen tuottamista selvityksistä saadaan tietoa viharikostilanteen kehityksestä.

### 5.1 Viharikostilanteen kehitys

Polisiin tietoon tullut viharikollisuus on Poliisiammattikorkeakoulun vuosittaisten selvitysten mukaan ollut jyrkässä kasvussa vuodesta 2022 lähtien. Vuoden 2024 osalta (Katso Rauta 2025) rikosilmoitusten määrä kohosi 1808:een, joka on korkein luku koko mittaushistorian aikana. Yleisimmät rikoslajit ovat kunnianloukkaukset, laittomat uhkaukset ja pahoinpitelyt. Sanalliset loukkaukset ja häirintä ovat yleisiä, mutta myös kiihottaminen kansanryhmää vastaan on lisääntynyt. Rikosilmoitusten

osalta yleisimpinä vihamotiiveina esiintyy etninen tai kansallinen tausta (n. 68–70 % tapauksista), seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti (n. 10 %), uskonto (n. 10 %) ja vammaisuus (kasvussa, n. 8–10 %).

ETYJ:n uusin viharikosraportti (koskee vuotta 2024) julkaistiin marraskuussa 2025 (Katso [ETYJ/ODIHR](#)). Se asettaa Suomen tilanteen laajempaan kontekstiin liittyen viharikostilanteen kehittymiseen ETYJ:n 57 jäsenvaltiossa. Vain 42 maata kuitenkin toimittaa virallisia viharikostilastoja ETYJ:n ODIHR:lle ja niistäkin vain 35 kirjaa viharikosten taustalla olevan vihamotiivin. ETYJ maiden vertailussa Suomi kuuluu korkean raportointitason maihin (yli 1 000 tapausta), kun monissa maissa luvut jäävät alle 100. Suomi on kuitenkin yksi harvoista maista, jotka toimittavat poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen tietoja (vaikkakin tuomioiden määrä on pieni). Suomi kirjaa viharikokset erillisenä rikosluokkana ja tunnistaa motiivit, mikä nostaa sen raportointilaadun keskiarvon yläpuolelle. Kuten alla oleva kuvio havainnollistaa, Pohjoismaisessa vertailussa Ruotsi raportoi huomattavasti Suomea enemmän tapauksia (2 939 tapausta vuonna 2024), mutta se johtuu osin laajemmasta viharikollismääritelmästä. Norja ja Tanska jäävät alle 1 000 tapauksen ja Islannin luvut ovat hyvin alhaisia. (Katso [ETYJ/ODIHR](#)).



Eri tutkimuksia ja selvityksiä ristiin tarkastelemalla saadaan tarkempaa kuvaa eri ryhmien kokemuksista. Etnisten ja kansallisten vähemmistöjen osalta suurin osa viharikoksista kohdistuu niin sanottuihin näkyviin vähemmistöihin kuten somali- ja syyrialaistaustaisiin henkilöihin. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen osalta viharikollisuustilanne on myös kehittynyt huonompaan suuntaan ja eri puolilla Suomea

pidettäviin Pride-tapahtumiin kohdistuu vihatekoja (Katso SETA 2024). Uskonnollisista yhteisöistä islaminuskoiset ovat yleisimmin kohteena, mutta myös juutalaisiin kohdistuvat rikokset ovat kasvaneet.

Suomi ei ole viharikosten määrässä EU:n kärjessä, mutta rasismien kokemukset ovat EU:n huonoimpia erityisesti afrikkalaistaustaisten osalta. Pohjoismaissa Suomi on kasvutrendin kärjessä (+13 % vuodessa), kun Ruotsissa ja Norjassa kasvu on maltillisempaa. Aliraportointi ja uhrien ilmoituskynnys vaikeuttaa kuitenkin vertailua eri maiden välillä. Monissa maissa seurantatiedot perustuvat useisiin menetelmiin kuten rikosilmoitusten seurantaan ja uhritutkimuksiin. Suomessa ilmoituskynnys on tutkitusti korkea, mikä tarkoittaa, että todellinen viharikosten määrä voi olla huomattavasti suurempi kuin virallinen tilasto.

Viharikostilanteen kasvaessa ei voida kuin todeta, että Suomessa käytetyt toimet viharikollisuuden puuttumiseksi eivät ole saavuttaneet haluttuja tuloksia. Se miksi näin on edellyttäisi itsessään tutkimuksellista syvempää analyysiä. Syrjintätutkimuksissa usein nousseena havaintona on se, että tietoisuuden lisääntyminen syrjimättömyydestä voi alentaa ilmoituskynnystä ja lisätä ilmoituksia koska ilmiön tunnistaminen on lisääntynyt. Viharikosten kohdalla asiasta ei ole tutkittua näyttöä Suomessa. Näyttö viittaa enemmänkin siihen, että järjestelmätasolla viharikollisuuden tunnistaminen on puutteellista ja mitä todennäköisemmin rikoksia tapahtuu enemmän kuin mitä niitä esimerkiksi tulee poliisille tietoon.

## 6 Johtopäätökset ja kehittämisehdotuksia

Tämä raportti on käsitellyt viharikoksiin puuttumista Suomessa YK:n ihmisoikeusindikaattorikehikon mukaisesti. Tarkastelun kohteena on ollut Suomen lainsäädäntö, eri hallinnonalojen toimenpiteet sekä tutkimustieto ilmiöön liittyen. Eri hallinnonalojen ja järjestöjen toimenpiteitä kartoitettiin kyselyllä. Kyselyn vastauksiin, lainsäädännön ja rakenteiden arviointiin sekä tutkimustietoon perustuen voidaan tunnistaa seuraavia kehittämiskohteita:

### Lainsäädännön kehittäminen, toimeenpano ja rakenteet

1. Lainsäädännön kehittäminen viharikoksen uhrin aseman parantamiseksi (selvitys lakimuutoksesta, jolla epäillyn viha- tai syrjintärikoksen uhri olisi aina oikeutettu avustajaan jo esitutkinnassa).
2. Ihmisoikeusrakenteiden, kuten valtioneuvoston ihmisoikeusverkoston ja hallitusten vuosittaisen ihmisoikeuskäsittelyn, edelleen kehittäminen ja koordinaation vahvistaminen vihapuheeseen ja viharikoksiin liittyvien suositusten toimeenpanon tehostamiseksi.

### Viharikollisuuden ennaltaehkäisy ja torjunta eri hallinonaloilla

3. Viranomaisten osaamista tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämismittareista, erityisesti ennaltaehkäisyn näkökulmasta, tulisi vahvistaa viharikosten torjunnan tehostamiseksi.
4. Resurssien turvaaminen viharikollisuuden vastaiseen toimintaan
5. Viranomaisten osaamisen vahvistaminen koulutusten avulla
6. Uhrien aseman parantaminen paikallisten tukipalveluiden osalta
7. Eri väestöryhmien kanssa tehtävän yhteistyömuotojen kehittäminen luottamuksen rakentamiseksi (väestösuhdepolitiikka)
8. Yleisen yhteiskunnalliseen ilmapiiriin vaikuttaminen ja polarisaation ennaltaehkäisy.

## Tiedonkeruun vahvistaminen

9. Viharikostiedon keräämisen strateginen kehittäminen esimerkiksi osana valtioneuvoston kanslian tiekarttaa yhdenvertaisuustiedon keräämisestä.
10. Poliisin kirjaamiskäytäntöjen edelleen kehittäminen.
11. Paikallisen tiedonkeruun vahvistaminen (esimerkiksi Oulun tukipiste rasismia kokeneille).
12. Järjestöjen keräämän tietopohjan parempi hyödyntäminen.

## 7 Lähdeluettelo

- CM/ResCMN(2025)6 (5) Päätöslauselma CM/ResCMN(2025)6 kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa. Verkko-osoite: [https://um.fi/documents/35732/0/CM\\_ResCMN\\_2025\\_6\\_fi.pdf/c5e5f60f-a3d4-12cd-b6f8-e9e8c63f9195?t=1761215007064](https://um.fi/documents/35732/0/CM_ResCMN_2025_6_fi.pdf/c5e5f60f-a3d4-12cd-b6f8-e9e8c63f9195?t=1761215007064)
- ECRI (2025) EUROOPAN RASISMIN JA SUVAITSEMATTOMUUDEN VASTAINEN KOMISSIO ECRI - SUOMEA KOSKEVA RAPORTTI. Verkko-osoite: <https://rm.coe.int/sixth-report-on-finland-translation-in-finnish-/48802911ed>
- ETYJ/ODIHR: <https://hatecrime.osce.org/>
- FRA (2023) Being Black in the EU. Verkko-osoite: <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/being-black-eu>
- Rauta, Jenita (2025): Poliisiin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2024. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 41. Verkko-osoite: [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/898199/Polamk\\_katsauksia\\_41.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/898199/Polamk_katsauksia_41.pdf?sequence=1&isAllowed=y).
- Melander Sakari (2024): Selvitys kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevan rikossäännöksen muutostarpeista. Verkko-osoite: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-166-3>
- SETA (2024): Pride-tapahtumiin kohdistuneet vihateot Suomessa 2024. Linkki: <https://www.dropbox.com/scl/fi/xo5dvmwirutgzt3zw-2q6uo/Pride-tapahtumiin-kohdistuneet-vihateot-Suomessa-2024.pdf?rlkey=y9rdy1ox3qvswl50c6n4x84sd&e=1&st=bjh6ms6f&dl=0>
- Syrjintä Suomessa 2020-2023: Tietoraportti. Linkki: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/servlet/api/core/bitstreams/7e51638f-030c-4357-9a13-26b0baf86550/content>
- Tietoa ja tapausesimerkkejä vihapuheesta ja viharikoksista – käsikirja lainkäyttäjille (2019), Aaltonen, Illman, Mantila, [Käsikirja+syyttäjille+ja+tuomareille.pdf](#)

# Liite 1: Vihapuheen ja viharikollisuuden parissa työskenteleville viranomaisille, järjestöille ja suurimmille kunnille lähetetyn kyselyn kysymykset

1. Millaisia viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön liittyviä strategioita, toimintasuunnitelmia, toimintaohjeita, protokollia, työkaluja ja / tai hankkeita on organisaatiossanne / hallinnonalallanne?
2. Käytättekö tutkimustietoa viharikosten ja vihapuheen vastaisessa työssä? Jos, niin mitä?
3. Onko käynnissä tutkimushankkeita, joista olette tietoisia / joissa olette mukana?
4. Oletteko viimeisen kahden aikana osallistuneet koulutuksiin vihapuheen ja viharikosten tunnistamisesta ja niihin puuttumisesta? Koetteko, että sellaiselle olisi tarvetta?
5. Ketkä ovat keskeiset toimijat, joiden kanssa teette yhteistyötä vihapuheen ja viharikosten vastaisessa työssä?
6. Millaisia haasteita liittyy viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön hallinnonalallanne / organisaatiossanne?
7. Miten viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä pitäisi tehostaa? Missä ovat suurimmat puutteet?
8. Oletteko perehtyneet Suomen saamiin viharikollisuutta ja vihapuhetta koskeviin ihmisoikeussuosituksiin? Mikäli olette, millaisia toimenpiteitä olette mahdollisesti käynnistäneet niiden johdosta?
9. Onko teillä muuta aiheeseen liittyvää, mitä haluaisitte tuoda esille?



VALTIONEUVOSTO  
STATSRÅDET